

MINISTERIET FOR BØRN, LIGESTILLING,
INTEGRATION OG SOCIALE FORHOLD

Det talte ord gælder

**Minister for Ligestillings tale ved mundtlig besvarelse af samrådsspørgsmål M, FIV,
den 22. april 2014**

”Tak for invitationen til at komme her i dag.

Lad mig indledningsvis knytte nogle ord på, hvorfor regeringen generelt er optaget af ligestilling og lige muligheder for kvinder og mænd.

Regeringens holdning er, at ligestilling er til gavn for både den enkelte og for samfundet. Arbejdet med ligestilling handler i bund og grund om at nedbryde barrierer og skabe lige muligheder for mænd og kvinder og deres deltagelse i samfundet.

Det handler om, at det enkelte menneske skal have mulighed for at udfolde sit potentiale og sine talenter. Og det handler nok så meget om, at vi som samfund skal have alle ressourcer og talenter i spil, fordi det bidrager til vækst og velstand. Det er helt nødvendigt, hvis vi fortsat skal være et konkurrencedygtigt samfund.

Det handler altså ikke om, at vi skal have mindst 50 pct. kvinder og mænd alle steder, det handler om sund fornuft.

Heldigvis er vi nået langt med ligestillingen i Danmark. Det kan vi være stolte af. Når vi har stort set lige mange kvinder og mænd på de videregående uddannelser, så er det udtryk for, at kvinder og mænd har lige adgang til uddannelse. Også når vi ser på kønsfordelingen blandt kandidater og ph.d.er, er den næsten lige, men derefter begynder det at knibe.

Som uddannelses- og forskningsministeren sagde, så er kun 17 % af professorerne i Danmark kvinder.

Det skal vi selvfølgelig tage alvorligt, for det tyder på, at vi ikke udnytter alle ressourcer i samfundet godt nok. Vi har simpelthen som samfund ikke råd til at gå glip af kvindelige talenter på højt niveau.

For mig at se er der ingen modsætning mellem at skabe den bedste kvalitet inden for forskning og uddannelse og samtidig arbejde for ligestilling og lige muligheder. Netop fordi ligestilling handler om at udnytte samfundets ressourcer optimalt og gøre gavn af alle talenter - uanset køn.

Derfor er det vigtigt, at se på, hvad der skal til, for at vi får alle talenter i spil.

Det kræver en bred indsats på mange forskellige niveauer og områder. Her kan de retlige muligheder i ligestillingsloven være et blandt flere instrumenter, der er relevante at bringe i spil.

Positive særforanstaltninger er et redskab, som selvfølgelig skal anvendes med forsigtighed. Lad mig kort gennemgå de retlige muligheder, der er i ligestillingsloven for at arbejde med målrettede indsatser, der kan fremme ligestilling.

Udgangspunktet i ligestillingsloven er, at der ikke må ske forskelsbehandling på grund af køn.

Udover forbuddet mod forskelsbehandling forpligter ligestillingsloven også til at arbejde for at fremme ligestilling ved at indtænke køn og ligestilling i al planlægning og forvaltning.

Ligestilling forudsætter altså ikke alene lige rettigheder og fravær af forskelsbehandling, men også en aktiv indsats for at fremme ligestilling og lige muligheder mellem mænd og kvinder i samfundet.

Det er regeringens holdning, at hvis man vil skabe lige muligheder, er der nogle gange brug for et "kærligt skub". En hjælpende hånd, der bidrager til, at muligheder faktisk er eller bliver lige.

Dette skub – eller muligheden for at iværksætte positive særforanstaltninger – er reguleret ikke bare i den danske lovgivning, men også i EU-lovgivningen på området.

Hvis man ønsker at bruge positive særforanstaltninger, er der tre muligheder.

For det første er der mulighed for, at den enkelte minister kan give en dispensation inden for sit område. Det initiativ, der kan gives dispensation til, skal have til formål at forebygge eller opveje forskelsbehandling på grund af køn.

Tilladelse til sådanne foranstaltninger gives på baggrund af en ansøgning om dispensation til et helt konkret initiativ. Det er denne mulighed, der er brugt i forbindelse med YDUN-programmet.

Det er ikke tit, at der gives sådanne dispensationer, men forskningsministre i den tidligere regering har fx også givet dispensationer til universiteter.

Fx er der givet dispensationer til, at Københavns og Århus universiteter kunne indføre ordninger, der gav en økonomisk belønning, hvis der blev ansat kvindelige professorer.

Tidligere forskningsminister Helge Sander (V) mente, at positive særforanstaltninger var en brugbar metode for at få flere kvinder i forskning. Han siger fx blandt andet i et svar til Folketinget sådan her:

”Til gengæld mener jeg, at det kan være en god idé i en periode at udvikle særlige programmer eller initiativer, der kan understøtte kvindelige forskeres eller forskningslederes udvikling. Sådanne programmer har der også tidligere været gode erfaringer med i forskningsrådssystemet.”

Erfaringerne fra FREJA programmet, der blev udbudt i 1998 på baggrund af en særlig finanslovsbevilling på 78 mio. kr., har da også vist sig at være positive.

Ved evalueringen af programmet i 2005 var der således kommet ni kvindelige professorer, 16 fastansættelser og en række nye forskningsfelter til.

En anden mulighed for at tiltrække det underrepræsenterede køn er at lave initiativer inden for den ramme som bekendtgørelsen om initiativer til fremme af ligestilling giver.

Bekendtgørelsen har hjemmel i ligestillingsloven. Den giver mulighed for – uden at skulle søge om dispensation - at iværksætte forsøgs- og udviklingsinitiativer med fx rekruttering på områder, hvor det ene køn er repræsenteret med under 25 %. Forsøgene må kun køre i en periode på op til 2 år.

Man kan fx opfordre særligt mænd eller kvinder til at søge en stilling, hvis man har en arbejdsplads, hvor der er en stor overvægt af det modsatte køn.

Det kunne fx være på daginstitutionsområdet i en kommune, hvor man gerne ville have mandlige pædagoger eller lignende. Alle ansøgninger skal tages i betragtning, så det er ikke sådan, at nogen udelukkes. Men det kan sende et signal at opfordre særligt det ene køn til at søge.

Når der i bekendtgørelsen er opsat rammer for, hvornår og hvor længe man kan iværksætte forsøgs- og udviklingsinitiativer uden dispensation, er det netop for ikke at udhule det generelle forbud mod forskelsbehandling.

Endelig er der for det tredje den helt generelle bestemmelse i ligestillingsloven § 3a, som tillader forskelsbehandling uden dispensation, hvis initiativet - som der står i lovteksten - ”er begrundet i legitime mål, og midlerne til at opfylde dette mål er hensigtsmæssige og nødvendige”.

Det kan fx være, hvis man ønsker at rette en oplysningskampagne til kun det ene køn. Det har vi set fornyligt med kampagnen rettet til mænd om tarmkræft. Det giver god mening med sådanne tiltag, for danske mænds middellevetid er 2-3 år kortere end danske kvinders. Ifølge Selskab for Mænds Sundhed er de også i højere grad ramt af alvorlige sygdomme. Det skyldes blandt andet, at mændene opdager sygdomme for sent, og at sundhedsvæsenet ikke er opmærksomt på mændenes særlige behov.

Det er regeringens holdning, at positiv særbehandling – hvor det er sagligt begrundet – er både et fornuftigt og nødvendigt værktøj. Og det er et generelt, internationalt anerkendt princip.

Regeringen ønsker, at begge køn skal have lige muligheder for at bidrage til og deltage i samfundet. Og regeringen prioriterer at bringe alle talenter i spil. Derfor er positive særforanstaltninger ét af værktøjerne, der kan bruges til at nå disse mål. Men det skal selvfølgelig anvendes med forsigtighed.

Positive særforanstaltninger er da bestemt heller ikke noget, der bruges ofte. I de indberetninger vi får gennem ligestillingsredegørelserne, kan det tælles på én hånd, hvor mange, der søger om dispensation.

Generelt synes jeg, det er vigtigt, at være opmærksom på at anvende de redskaber, der er de rigtige i den konkrete situation.

I forhold til de bekymringer, som jeg kan forstå ligger bag spørgsmålet, og som også Hans Bonde giver udtryk for i sine avisindlæg, må jeg sige, at jeg ikke er bange for, at de kvindelige forskere bliver hverken behandlet usagligt eller får fordele, som deres kvalifikationer ikke berettiger.

Og jeg er ikke bange for, at den videnskabelige kvalitet falder.

Hvorfor skulle det ske? – som vi lige har hørt uddannelses- og forskningsministeren gøre rede for, er der strenge krav til videnskabelig produktion. Og udvælgelsen og bedømmelsen af forskningsprojekter ligger hos Det Frie Forskningsråd, som er eksperter i at foretage kvalificerede vurderinger af forskning.

Så jeg er helt tryk ved, at vi med YDUN programmet får dygtige kvinder på banen – og der stadig også er gode muligheder for mændene.

Tak for ordet”